

Protocol grenzen stellen

Er zijn situaties waarbij je als Nanny aanloopt tegen bepaald gedrag van een kind. We noemen dat ook wel ongewenst gedrag. Om alle Nannies concrete handvatten te geven hoe ze hiermee kunnen omgaan, werkt CompaNanny met een 'model grenzen stellen CompaNanny' in specifieke situaties.

Het model draagt bij aan vier doelen die voorwaarde zijn voor een kind om zich te kunnen ontwikkelen.

1. De emotionele en fysieke veiligheid is gewaarborgd.
2. Het kind voelt zich erkend.
3. Het kind kan zich ontwikkelen tot een autonoom individu.
4. Het kind beschikt over de competenties die nodig zijn om zelf sturing te kunnen geven aan zijn of haar leven/ situaties.

Deze doelen volgen elkaar op. Er zit dus een vaste volgorde in. Zo kan doel 2 pas bereikt worden als doel 1 gewaarborgd is enz.

Er kan sprake zijn van een rode of groene situatie. Soms zit gedrag hier tussen in, maar meestal is het wel duidelijk of iets gevaarlijk (rood) is of dat iets alleen ongewenst is (groen).

Rode situaties:

Gedrag waardoor de fysieke- en/ of emotionele veiligheid niet gewaarborgd is. Bijvoorbeeld:

- Fysiek geweld (slaan, krabben, bijten etc.)
- Verbaal geweld (schelden, vernederen etc.).
- Hanteren van gevaarlijke voorwerpen (mes, schaar etc.).

Groene situaties:

De fysieke- en emotionele veiligheid is gewaarborgd.

- Wees nieuwsgierig naar wat er in het kind omgaat.
- Sta stil bij wat je voelt, denkt of afvraagt.
- Bedenk wiens probleem het is.

Model grenzen stellen CompaNanny

Rode situaties:

Gedrag waardoor de fysieke- en/ of emotionele veiligheid niet gewaarborgd is.

Bijvoorbeeld:

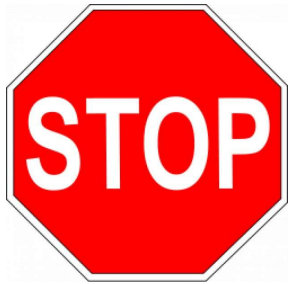
- Fysiek geweld (slaan, krabben, bijten etc.)
- Verbaal geweld (schelden, vernederen etc.).
- Hanteren van gevaarlijke voorwerpen

Groene situaties:

De fysieke- en emotionele veiligheid is gewaarborgd. Zie verdere uitleg over de groene situaties.

- Wees nieuwsgierig naar wat er in het kind omgaat.
- Sta stil bij wat je voelt, denkt of afvraagt.
- Bedenk wiens probleem het is.

Wat te doen?

- Zeg:

- ↓
- **Onderbreek het gedrag** (fysiek) zodat de veiligheid weer gewaarborgd is.

- ↓
- **Benoem de afspraak** op duidelijke toon. (bijvoorbeeld: Er wordt niet gebeten!) Vermijd hierbij het woord jij en houd het zo kort mogelijk.
- ↓

- **Geef aandacht aan het kind** ('dader of slachtoffer') met de heftigste emotie. Volg de stappen zoals vermeld bij erkennen.
 - **Geef daarna aandacht aan het andere kind** ('dader of slachtoffer') Volg de stappen zoals vermeld bij erkennen.
-

Erkennen

Het kind vertoont opvallend gedrag omdat:

- Hij/ zij ergens behoefte aan heeft.
- Hij/ zij onvoldoende informatie heeft.
- Hij/ zij kampt met opgekropte gevoelens.

Wat te doen?

- Erken het kind door het gedrag en/ of de emotie zo neutraal mogelijk te benoemen zonder er iets aan te willen veranderen.
 - Bedenk welke oorzaak het gedrag heeft.
 - Onderneem zo nodig actie om het kind te erkennen.
- ↓

Autonomie

Het kind vertrouwt op zijn of haar eigen kunnen om iets aan de situatie te kunnen veranderen.

↓

Competent

Het kind beschikt over de vaardigheden en competenties die nodig zijn om zelf iets aan de situatie te kunnen veranderen.

Wanneer gedrag zich steeds herhaalt, zoek dan naar de aanleiding/ oorzaak.

Als er sprake is van een rode situatie doorloop je het volgende stappenplan:

Wat te doen?

- **Zeg:**
- **Onderbreek het gedrag** (fysiek) zodat de veiligheid weer gewaarborgd is.
- **Benoem de afspraak** op duidelijke toon. (bijvoorbeeld: Er wordt niet gebeten!)
Vermijd hierbij het woord jij en houd het zo kort mogelijk.

1. Als een kind iets doet waardoor de fysieke of emotionele veiligheid niet gewaarborgd is, **zeg je STOP**. Als het mogelijk is, zoek je hierbij de directe nabijheid van het kind op door dichtbij op ooghoogte met het kind te praten. Wanneer je een grens wilt stellen is het belangrijk dat je dit doet vanuit een innerlijke overtuiging.
2. **Onderbreek het gedrag** zodat de veiligheid weer gewaarborgd is. In sommige gevallen is het nodig om het gedrag fysiek te onderbreken door bijvoorbeeld het kind op te pakken en te verplaatsen of even vast te houden.
3. **Benoem de afspraak** op duidelijke toon. (bijvoorbeeld: Er wordt niet gebeten!), maar houd het kort! Vermijd hierbij het woord jij (zodat het kind zich niet persoonlijk voelt afgewezen, maar zijn gedrag).

Blijf stap 1 t/m 3 doorlopen als de situatie nog niet veilig is?

Wat doe je als de situatie weer veilig is?

- **Geef aandacht aan het kind** ('dader of slachtoffer') met de heftigste emotie.
- **Geef daarna aandacht aan het andere kind** ('dader of slachtoffer').

4. **Geef aandacht aan het kind** ('dader of slachtoffer') met de heftigste emotie (let hierbij goed op; lawaai hoeft niet heftiger te zijn dan stilte!).
5. **Geef daarna aandacht aan het andere kind** ('dader of slachtoffer').

Wat doe je in groene situaties?

Erkennen

Het kind vertoont opvallend gedrag omdat:

- Hij/ zij ergens behoefte aan heeft.
- Hij/ zij onvoldoende informatie heeft.
- Hij/ zij kampt met opgekropte gevoelens.

Wat te doen?

- Erken het kind door het gedrag en/ of de emotie zo neutraal mogelijk te benoemen zonder er iets aan te willen veranderen.
- Bedenk welke oorzaak het gedrag heeft.
- Onderneem zo nodig actie om het kind te erkennen.

Autonomie

Het kind vertrouwt op zijn of haar eigen kunnen om iets aan de situatie te kunnen veranderen.

Competent

Het kind beschikt over de vaardigheden en competenties die nodig zijn om zelf iets aan de situatie te kunnen veranderen.

Oorzaken ongewenst gedrag?

Er kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen aan ongewenst gedrag, namelijk:

1. Het kind heeft ergens behoefte aan (ontwikkelbehoefte, uitdaging, erkenning, eten, slaap etc.).
2. Het kind heeft onvoldoende informatie (een kind begrijpt het nog niet of kan het nog niet).
3. Het kind kampt met opgekropte emoties/ gevoelens.

Als voorbeeld: Tussen de 1 en 3 jaar oud zijn er veel kinderen die bijten, mogelijke oorzaken hiervan zouden kunnen zijn:

Verveling (behoefte aan uitdaging), frustratie (emoties of opgekropte gevoelens die het kind overspoelen), contact willen maken (kan het nog niet anders), onvermogen om zich met taal te uiten (behoefte aan uitdrukkingsmogelijkheden), overprikkeling (behoefte aan rust).

Ieder kind (en mens) verlangt naar:

- Erkenning
- Autonomie

- Competent

Een kind kan pas autonoom worden als het erkend is en competent worden als het autonomie ervaart. Er zit dus een vaste volgorde in.

Erkenning

Een kind voelt zich erkend als het door anderen gezien en gehoord wordt en het gevoel heeft te mogen zijn wie het is.

Erkenning is door een volwassene te geven door:

- Beschikbaar te zijn voor het kind.
- Samen tijd door te brengen.
- Te luisteren naar het kind.
- Zich te verplaatsen in het kind (in te leven).
- Te laten merken dat je geïnteresseerd bent in het kind/ het wilt leren kennen.
- Te benoemen wat een kind doet, zegt, voelt enz. zonder hier iets aan te willen veranderen.
- In te spelen op de behoeften van het kind.

Autonomie

Autonoom zijn wil zeggen dat je zelf kan denken en handelen. Dat je hier de vrijheid voor voelt, waardoor het aanzet om dit (nog) meer te doen. Autonome kinderen nemen zelf beslissingen en hierdoor neemt hun eigenwaarde toe. Het stimuleren van de autonomie begint al bij baby's. Wanneer een baby steeds direct opgepakt wordt wanneer hij huilt leert hij onbewust dat de volwassenen om hem heen verantwoordelijk zijn voor hoe hij zich voelt. Hij leert dat als hij zich niet goed voelt, alleen de volwassenen hier verandering in kunnen brengen. Daardoor krijgt hij niet de kans om te ervaren dat hij ook kan gaan spelen in plaats van te huilen of zijn duim in zijn mond te steken om zichzelf te troosten. Een peuter die het moeilijk vindt om te wachten tot hij met zijn jas wordt geholpen heeft geen last van deze frustratie wanneer hij zelf zijn jas kan aantrekken.

Om autonomie te versterken:

- Laat kinderen zelf invloed uitoefenen op de situatie.
- Laat kinderen zelf hun initiatieven volgen.
- Geef kinderen ruimte en verantwoordelijkheid.
- Geef kinderen informatie.

Competent

Als een kind zich erkend voelt (er mag zijn) en als het zelf in control mag zijn (autonomie ervaart en daar ruimte voor krijgt) ontstaat de behoefte om zich competent te voelen (zichzelf te ontwikkelen/ iets te willen kunnen).

Een kind zal vanuit een gevoel van competent zijn (zich zeker voelen, lekker in zijn vel zitten) een volgende stap durven nemen in zijn ontwikkeling, bijvoorbeeld:

- a. Een eerste stapje zetten nadat het kind zich zeker voelt over kruipen en los staan.
- b. Alleen een plas op de wc doen nadat een kind zich zeker voelt over een plas doen op het potje en geen luier meer dragen.
- c. Vragen aan een groepje kinderen of het mee mag doen met spelen nadat het lekker alleen gespeeld heeft.

Erkenning = zijn

Autonomie = besluiten

Competent = doen

Erkenning + autonomie = competent!

De mislukte som

Als het proces van erkenning, autonomie en het gevoel van competent zijn niet goed verloopt (de som mislukt), kan dit leiden tot het volgende gedrag van kinderen:

- Vragen om (negatieve) aandacht.
- Strijd om macht.
- Wraakgevoelens, drang tot vergelding.
- Een negatieve spiraal, waarin het ontmoedigde kind steeds probeert aan te tonen dat het nergens voor deugd.

Herhaling van gedrag

Als bepaald gedrag van een kind herhaaldelijk voor blijft komen, neem dan de tijd om de oorzaak van het gedrag te begrijpen. Je kijkt hier ook naar bij de groene situaties, maar je doet dit intensiever (hebt hier bijvoorbeeld overleg over met collega's) als ongewenst gedrag zich herhaalt.

**Wanneer gedrag zich
steeds herhaalt, zoek
dan naar de
aanleiding/ oorzaak.**

Interne versus externe motivatie

Intern = ontwikkelen

Kinderen die intern gemotiveerd zijn, doen dingen vanuit een innerlijke (natuurlijk) overtuiging. We hoeven deze kinderen niet te motiveren, complimenteren of aan te moedigen. Kinderen doen het vanuit zichzelf. Ze spelen om te spelen, klimmen om te klimmen etc.

Dus als wij als volwassenen kinderen op eigen kracht hun eigen grenzen laten verleggen en hun competenties laten versterken, worden ze daardoor beloond met de ervaring/ het gevoel van geluk.

Als kinderen tijdens het stellen van grenzen intern gestimuleerd worden en dus begrijpen waarom gedrag gewenst of ongewenst is, leidt dit tot een permanente gedragsverandering. Bovendien kan het kind deze kennis ook in andere situaties toepassen.

Extern = gehoorzamen

Extern gemotiveerde kinderen hebben een impuls van buitenaf nodig om te handelen. Deze kinderen hebben altijd motivatie, complimenten en aanmoediging nodig en doen het niet vanuit zichzelf. Kinderen doen dingen zonder dat zij er zelf echt achter staan of begrijpen waarom ze het doen. De ervaring/ het gevoel van geluk blijft daardoor uit. Bovendien is de kans groot dat de vertrouwensband met de Nanny en de eigenwaarde van het kind hierdoor schade oploopt. Veel methoden om grenzen te stellen worden ingezet om kinderen te laten gehoorzamen. We leren ze als het ware gewenst gedrag aan door een negatieve consequentie aan ongewenst gedrag te verbinden.

Realiseer je dat het gedrag van een kind niet bewust is om jou te raken. Het geweten van kinderen is nog volop in ontwikkeling en een kind begrijpt vaak zelf ook niet waarom het zich zo gedraagt. Het is dan ook niet wenselijk en niet realistisch om te verwachten dat een kind altijd gehoorzaam is.

Als kinderen tijdens het stellen van grenzen extern gestimuleerd worden, leren ze niet begrijpen waarom gedrag gewenst of ongewenst is. Zij veranderen hun gedrag alleen als de externe impuls (bijvoorbeeld de boze volwassene of consequentie) aanwezig is. Het kind zal in soortgelijke situaties steeds opnieuw aangestuurd moeten worden op zijn gedrag.

Voorbeeld:

Stel een kind slaat iemand en krijgt hiervoor een time out. Het zal niet begrijpen waarom het slaan niet gewenst is en zal hier alleen mee stoppen uit angst voor meer time out momenten.

Bij dit zelfde kind kan je het slaan benoemen (nadat de handeling onderbroken is) en uitleggen waarom het gedrag ongewenst is. Hierdoor geef je het kind informatie wat het kind in een andere situatie kan gebruiken om ander gedrag te vertonen.

Hoe jonger een kind is, hoe korter en simpeler je uitleg moet zijn, anders komt het niet aan.

Interne motivatie geeft lange termijn effecten en maakt zelfstandig.

Externe motivatie geeft korte termijn effecten en maakt afhankelijk.

We willen kinderen geen gedrag aanleren, maar we willen dat ze zelf leren nadenken, een goed gevoel van eigenwaarde hebben en zich ontwikkelen tot autonome individuen.

Voorwaarden model

Om het model goed toe te kunnen passen, zijn de volgende voorwaarden nodig:

1. Zelfreflectie van Nannies die goed voor zichzelf zorgen.
2. Een voorbereide omgeving (fysieke veiligheid).
3. Vaste rituelen (voorspelbaarheid, emotionele veiligheid).

1. Zelfreflectie

Zorg goed voor jezelf, dan pas kan je voor een ander zorgen!

- Zorg goed voor je lichaam: uitgerust de dag starten, gezond eten, representatieve kleding waar je makkelijk in werkt en waar je je prettig in voelt.
- Maak problemen, lichamelijk of geestelijk, die je werk negatief beïnvloeden bespreekbaar en zet concrete stappen zetten om dit te voorkomen/verhelpen.
- Bewust zijn van je eigen achtergrond, je visie op opvoeden (opvoedbril), hoe deze verschilt van de manier waarop we bij CN werken en wat je valkuilen hierin zijn.
- Wees bereid om naar jezelf en collega's te kijken en durf kritisch te zijn. Sta open voor gesprek over jouw gevoelens, onzekerheden en handelen en over die van jouw collega's.
- Neem adviezen serieus in ontvangst en accepteer en/of vraag om hulp.
- Heb kennis over de ontwikkelingsfasen waar de kinderen op jouw groep zich in bevinden. Weet waar deze kinderen mee bezig zijn, wat ze aan het leren zijn, wat je van ze kunt verwachten en wat nog niet.
- Door je eigen valkuilen te ervaren/herkennen kan je hier wat mee: zien aankomen (een als volgende stap misschien voorkomen), delen met je collega's zodat zij je kunnen ondersteunen/coachen. Kritisch
- kunnen kijken naar jezelf en je zwakheden aan durven gaan is veel sterker en professioneler dan deze te ontkennen.
- Maak gebruik van de kwaliteiten binnen het team (vul samen de valkuilen).
- Stel grenzen vanuit een innerlijke overtuiging. Pas als jij een grens vanuit overtuiging kunt stellen zal een kind deze grens respecteren.

2. Voorbereide omgeving

Door een goede voorbereide ruimte die aansluit bij de spel- en ontwikkelbehoeften van de kinderen kan 'ongewenst gedrag' gedeeltelijk voorkomen worden.

- De ruimte moet overzichtelijk en veilig zijn.
- Spullen die je die dag nodig hebt (zoals was, luiers, administratie) moeten 's morgens klaar liggen (devoorbereide ruimte).
- Extra taken moeten duidelijk zijn (zodat er overzicht is) en zo veel mogelijk van te voren worden ingepland (wie, wat, waar, wanneer).
- Houd rekening met de situatie en de groepssamenstelling van de volgende dag bij het klaarzetten van de voorbereide ruimte aan het einde van de dag.
- Meerdere stuks van hetzelfde speelgoed voorkomt strijd.
- Let bij het indelen van de groep in hoekjes op of bepaald spel ander spel kan storen. Reserveer
- bijvoorbeeld duidelijk een (zo afgebakend mogelijk) gedeelte voor druk spel en een ander deel voor rustig spel.
- Blijf jezelf afvragen of het speelgoed en de materialen aansluiten bij de ontwikkelbehoeften van de kinderen. Verrijk of verarm zo nodig de ruimte en speel hierbij in op wat de kinderen nodig hebben.
- Zorg ervoor dat in iedere speelruimte voor kinderen van 0-4 jaar tegemoet gekomen wordt aan de volgende ontwikkelbehoeften: klimmen, sjouwen, verzamelen, bouwen en verzorgen.
- Zorg ervoor dat in iedere speelruimte voor kinderen van 4-12 jaar tegemoet gekomen wordt aan de Talenten.

3. Rituelen

Rituelen zijn vaste gewoonten die houvast en voorspelbaarheid bieden. Hierdoor ervaren kinderen emotionele veiligheid. Sommige praktische rituelen zoals schoenen staan in de gang of eten gebeurt aan tafel zijn zo vanzelfsprekend dat het niet in kinderen opkomt om ze in twijfel te trekken. De vanzelfsprekendheid zorgt ervoor dat kinderen deze rituelen zich al zo hebben eigen gemaakt dat er geen strijd over ontstaat.

Om rituelen te creëren:

- Zorg voor een vast dagritme waarin liedjes een volgend onderdeel inluiden (bijvoorbeeld voor het eten, slapen gaan en de Kring).
- Benoem steeds wat er gaat gebeuren en bereid kinderen voor op wat komen gaat.

Leeftijdsspecifieke ontwikkeling

Het is belangrijk om bij het stellen van grenzen rekening te houden met de ontwikkeling van een kind. Zo weet je wat je van een kind kunt verwachten en wordt het makkelijker om gedrag van een kind te begrijpen.

Wat past bij de leeftijd?

Hieronder staat een aantal voorbeelden van gedrag waarbij kinderen regelmatig overschat worden. De onderstreepte zin geeft steeds antwoord op de vraag.

Vanaf welke leeftijd kunnen kinderen delen?

- Kinderen van ongeveer 1 jaar ervaren voor het eerst frustratie of woede wanneer er iets wordt afgepakt.
- Kinderen van ongeveer 2 jaar hebben steeds vaker aanvaringen over het bezit van speelgoed.
- Kinderen van 2 tot 3 jaar ontwikkelen het ik-bewustzijn, een natuurlijke drang om te willen heersen en dingen te bezitten. Zij kunnen nog geen rekening houden met anderen, maar bekijken situaties vanuit hun eigen behoeften. Dit is lastig als ze hun zin niet krijgen, maar wel belangrijk voor hun ontwikkeling.
- Vanaf 3 jaar leren kinderen langzaam delen.

Vanaf welke leeftijd kunnen kinderen zich in anderen verplaatsen?

- Vanaf 1,5 jaar kunnen kinderen opmerken dat een ander verdrietig is maar ze begrijpen nog niet waarom en dat zij daar wellicht de oorzaak van zijn.
- Vanaf 2 jaar bekijken kinderen emoties van anderen vanuit hun eigen beleving. Ze snappen nog niet dat de emotie van de ander geen effect hoeft te hebben op hun eigen gevoel. (Als ik daar niet om hoef te huilen waarom doe jij dat dan wel?)
- Vanaf 3 jaar proberen kinderen achter de reden van emoties te komen en willen zij proberen de oorzaken van emoties weg te nemen.
- Tot 4 jaar kunnen kinderen zich moeilijk in anderen verplaatsen. Zij maken zich daardoor geen zorgen over wat hun non-verbale gedrag voor anderen betekent. Hun gedrag heeft niets met anderen te maken (geen sociale motieven) maar puur met hen zelf.

- Vanaf 4 jaar beginnen kinderen langzaam te snappen dat iedereen anders is en dat iedereen daardoor ook verschillende emoties heeft.

Vanaf welke leeftijd kunnen kinderen zelf inzien of gedrag goed of fout is?

- Tot 4 jaar weten kinderen wel wanneer ze iets fout doen door de reactie van de volwassenen maar snappen nog niet waarom het fout is. Ze snappen niet dat de regel ook geldt als de volwassene er niet is.
- Van 4 tot 7 jaar krijgen kinderen een beter aanpassingsvermogen. Niet omdat ze echt begrijpen waarom bepaald gedrag goed of fout is maar omdat ze weten welke consequenties er aan bepaald gedrag verbonden zitten. Ze proberen deze consequenties te vermijden door zich anders te gedragen. Kinderen zijn vanaf deze leeftijd pas in staat om hun eigen gedrag op sommige momenten af te remmen.
- Vanaf 7 jaar komt de ontwikkeling van het geweten langzaam op gang. Aanspreken op gedrag kan maar het is voor hen nog moeilijk om verschillende alternatieven af te wegen en te beargumenteren.
- Vanaf 8 jaar gaan kinderen hun eigen oordeel verbinden aan gedrag in situaties, zelf bepalen of iets goed of fout is. Verbinden wel nog goed en fout gedrag aan de consequenties van het gedrag. Ze denken nog erg zwart-wit: niet aan regels houden is sowieso fout. De intentie van het gedrag wordt nog niet in dit oordeel meegenomen.
- 10 – 12 jaar: kinderen kunnen beter rekening houden met het waarom achter bepaald gedrag. (Je mag wel door rood rijden als je heel snel naar het ziekenhuis moet)
- Vanaf 12 jaar: kan een kind pas echt afwegen om iets op een bepaalde manier te doen en kunnen voor het eerst gewetensvolle doordachte keuzes maken.
- Conclusie: Het gedrag van een kind is niet persoonlijk tegen jou of anderen gericht.

Op welke leeftijd piekt het testosteron niveau van jongens?

Tussen de 2 en de 5 jaar piekt het testosteron niveau van jongens waardoor ze een onbedwingbare drang hebben om grenzen op te zoeken.

Belangrijk om te beseffen dat het hier om processen gaat. Kinderen zijn nog niet uit ontwikkeld, maar zijn in ontwikkeling!

Aandacht geven

Kwalitatief = contact gericht

Ieder kind heeft aandacht nodig. Er is een verschil tussen kwalitatieve en kwantitatieve aandacht. Tijdens het geven van kwalitatieve aandacht maak je als Nanny bewust contact met een kind. Je volgt het kind in wat hij ziet, zegt, beleeft en je benoemt dit. Hierdoor wordt de buitenwereld en gevoelswereld voor het kind begrijpelijk. De emotionele veiligheid van het kind wordt hierdoor vergroot.

Kwantitatief = taakgericht

Bij kwantitatieve aandacht heb je als Nanny vluchtig contact met het kind. Het contact blijft beperkt tot het uitvoeren van een taak. Bijvoorbeeld een gezicht schoonmaken, zonder echt contact te maken met het kind.

Beter is het om een paar keer per dag kwalitatieve aandacht te geven aan een kind dan om vaker kwantitatieve aandacht te geven. Door voldoende kwalitatieve aandacht te krijgen, laadt een kind als het ware op, waardoor het autonoom (zelf) kan spelen. Door kwantitatieve aandacht laadt een kind niet op, waardoor het om (vaak negatieve) aandacht zal blijven vragen. De kunst is om tijdens taakgerichte handelingen toch kwalitatieve aandacht te geven.

Tactieken om grenzen te stellen

Er zijn vele onderzoeken gedaan naar de verschillende tactieken/ methoden om grenzen te stellen. Probeer jezelf bij onderstaande tactieken het volgende steeds af te vragen:

- Welke tactiek is in het belang van de ontwikkeling van een kind?
- Doet de tactiek wel of niet een beroep op de interne motivatie van een kind?
- Heeft de tactiek effect op de lange termijn (groei en ontwikkeling) of alleen op de korte termijn (beschadiging)?
- Welke boodschap krijgen kinderen onbewust mee bij het gebruik van de tactiek?
- Past de tactiek bij de filosofie van CompaNanny of niet?

Negeren

We zijn soms geneigd om 'lastig' gedrag te negeren in de hoop dat het gedrag stopt. In werkelijkheid is vaak het tegendeel waar. Wanneer een kind behoefte heeft aan aandacht en deze behoefte wordt genegeerd, wordt de drang tot het vragen van aandacht alleen maar groter. Om toch een reactie uit te lokken haalt een kind steeds meer uit de kast. Specifiek gedrag heel consequent negeren lukt haast nooit. Ongemerkt loopt de frustratie toch op en uiteindelijk barst de bom. Deze reactie is voor een kind heel onverwacht en komt vanuit het niets. Het kind kan de reactie niet plaatsen en schrikt. Hierdoor loopt de vertrouwensband een deuk op. Negeren zorgt zelden voor een positieve gedragsverandering. Geef een kind dat om negatieve aandacht vraagt juist positieve aandacht. Onderzoek de oorzaak van het gedrag.

Dreigen

Een dreigement is een wanhoopspoging om een kind toch te laten meewerken. 'Als je nu niet helpt met opruimen mag je niet mee naar buiten!' De toon in deze boodschap voelt voor kinderen als een afwijzing. Dit zal er waarschijnlijk niet toe leiden dat het kind opeens wel gaat helpen. Als dit wel gebeurt is dat omdat het kind de afwijzing ongedaan wil maken en weer lief gevonden wil worden. (geweten en oorzaken gedrag) Bovendien zijn veel dreigementen vaak overdreven waardoor kinderen je niet meer serieus nemen.

Time-out of afzonderen

Tijdens een time-out wordt een kind eventjes de aandacht ontnomen. Het kind krijgt onbewust de boodschap: als je stout bent houden we eventjes niet meer van je, dan vinden we je even niet meer lief. De time-out is een vorm van straf en voelt als afwijzing voor het kind. Het gedrag en de oorzaken daarvan worden niet erkend. Het is schadelijk voor het gevoel van eigenwaarde van een kind en de vertrouwensband met de volwassene. Wanneer een kind niet op de time-out plek wil blijven zitten ontstaat er bovendien een extra strijd. Vaak begrijpen kinderen niet precies wat ze verkeerd hebben gedaan en dus kunnen ze nog niet nadenken over hun gedrag.

Verbieden en controleren

Verbieden en controleren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wanneer je iets verbiedt moet je immers ook in de gaten houden of het verbod niet wordt overtreden. Controleren geeft een kind een gevoel van wantrouwen en hij of zij gaat ervan uit toch al schuldig bevonden te zijn. Niets staat dan meer in de weg om zich ernaar te gedragen. Dingen die verboden worden, worden automatisch interessanter. Wanneer je nooit naar een bepaald televisieprogramma mag kijken wordt je des te nieuwsgieriger naar dit programma. Het gevolg is dat kinderen de dingen die niet mogen juist gaan doen (vaak stiekem).

Straffen

Bij straffen wordt er een negatieve consequentie verbonden aan het gedrag van een kind in de hoop dat het gedrag stopt. Een kind wordt niet erkend en wordt niet gestimuleerd om zelf iets aan het gedrag te kunnen veranderen. Er wordt een beroep gedaan op de externe motivatie (geen effect op de lange termijn). Omdat een kind ongevoelig kan worden voor een straf ontstaat de noodzaak om steeds strenger te straffen om het gedrag te stoppen. Straffen gaat gepaard met een gespannen sfeer en een kind stopt met het gedrag uit angst. Het krijgt de boodschap: ik ben niet lief of ik doe het niet goed'. Ook deze tactiek is enorm schadelijk voor het zelfvertrouwen van een kind en de vertrouwensband.

Fysiek geweld en stem verheffen

Fysiek geweld en het verheffen van je stem zijn vormen van straffen. Ze zorgen voor een schrikreactie bij het kind waardoor angst het kind (extern) motiveert om te stoppen. Het kind ontwikkelt een negatief zelfbeeld en de vertrouwensband loopt ernstige schade op.

Belonen en complimenten geven

Belonen en complimenten geven klinken als positieve methoden. Er zijn echter ook negatieve gevolgen aan verbonden. Het zijn manieren om de externe motivatie te stimuleren door gewenst gedrag te belonen en daardoor ongewenst gedrag tegen te gaan. Wanneer een kind ergens voor beloond wordt neemt de (interne) motivatie af om dit te blijven doen. Wanneer een kind een aantal keer een beloning/ compliment ontvangt maar een volgende keer niet dan voelt dit indirect als een straf. Het kind gaat zich afvragen wat hij verkeerd heeft gedaan. Door het verbinden van een positief of negatief waardeoordeel aan gedrag leert een kind dat gedrag goed of slecht kan zijn. Kinderen denken erg zwart-wit. Wanneer positieve bevestiging uitblijft kan het dus alleen maar slecht zijn. Kinderen worden afhankelijk van de goedkeuring van anderen in plaats van dat ze hun eigen oordeel belangrijk vinden en hun zelfvertrouwen groeit. Geef alleen een compliment als je oprecht ergens van onder de indruk bent (het kind leert iets over jou). Daarnaast liever beschrijven zonder waardeoordeel.

Afleiden

Het is belangrijk dat de behoeften van kinderen erkend worden. Afleiden is daarom alleen een optie als er eerst erkenning heeft plaatsgevonden.

Luisteren, kijken, benoemen en uitleggen

Door goed te kijken en te luisteren vertaal je als ware de verborgen boodschappen in het gedrag van kinderen (behoeften, informatie of opgekropte gevoelens). Benoem wat je ziet en het kind voelt zich erkend, serieus genomen, gehoord en gezien. Dit is een belangrijke

voorwaarde om zich verder te kunnen ontwikkelen. We kunnen zo ook 'ongewenst' gedrag beter te begrijpen. Zo kan in klimmen op de bank bijvoorbeeld een klimbehoefte verscholen zitten en is slaan wellicht een manier om contact te maken wanneer een kind nog niet goed weet hoe dit anders te doen. Wanneer een kind zich begrepen voelt ontnem je hem of haar bovendien in veel gevallen de noodzaak om de strijd met je aan te gaan. Door uit te leggen krijgt een kind informatie.

Verantwoordelijkheid en autonomie vergroten

Zie aan het begin van dit protocol de uitleg hiervan.

Het goede voorbeeld geven

Kinderen leren door gedrag na te doen ook al begrijpen ze dit gedrag nog niet helemaal. Door zelf gewenst gedrag te laten zien ben je een levend voorbeeld voor hen. De valkuil bij het geven van het goede voorbeeld geven is dat het onmogelijk voor een kind is om jouw gedrag precies na te doen. Heb dus niet te hoge verwachtingen en hoop niet op perfectie. Dan bestaat het risico dat jouw voorbeeldgedrag voor een druk bij het kind zorgt om aan deze verwachtingen te moeten voldoen.

Consequent zijn

Het streven naar altijd consequent zijn is onrealistisch. Iedereen is wel eens moe en heeft dan minder geduld. Het is voor kinderen prettig om te weten waar ze aan toe zijn maar consequent zijn hoeft geen doel op zich te zijn. Het belangrijkste is om authentiek en oprecht te zijn. Wees eerlijk over je gevoel door dit door middel van een ik-boodschap te benoemen en het woord 'jij' te vermijden. Door iets over jezelf te zeggen leert een kind je kennen en zal zich minder snel aangevallen voelen.

Waarschuwen

Door te waarschuwen worden gevaren voorkomen maar leert een kind niet altijd zelf gevaren in te schatten. Als er veel wordt gewaarschuwd denkt een kind dat de wereld vol gevaren zit.

Aandacht geven aan slachtoffer in plaats van dader

Door de dader bewust geen aandacht te geven straf je de dader indirect voor zijn gedrag. Hierdoor wordt de oorzaak van het gedrag over het hoofd gezien en wordt de dader niet erkend. De kans is groot dat het kind dan ongewenst gedrag blijft vertonen in de vorm van een negatieve aandacht vraag.

Probleem of kans?

Kinderen die ongewenst gedrag vertonen, ervaren allerlei verlangens, maar zijn nog niet in staat die op een voor hun omgeving prettige manier te verwezenlijken. Veel zorgelijker zijn kinderen die apathisch zijn (onverschillig zijn). Zij zijn namelijk het contact met hun diepste verlangens kwijtgeraakt.

Of je als volwassene bepaald gedrag als positief of negatief ervaart, hangt af van je verwachting. Als je van een druk kind verwacht dat hij heel rustig een boekje gaat zitten lezen, is het lastig als hij dat niet doet/kan. Probeer dan positieve kanten van druk te zien (b.v. energie, snel, grappig, vrolijk) en daar een beroep op te doen bij het kind.

Vraag jezelf af of het gedrag van het kind echt een probleem is en voor wie? Voor jou? Voor de andere kinderen? Voor het kind zelf? Bij het antwoord hierop ligt vaak de oplossing van het probleem. Het geeft je in ieder geval een ingang om anders naar het probleem te kijken.

Het is de kunst om de verlangens van kinderen achter hun gedrag te ontdekken (erkennen). Dan is het makkelijker om het ongewenste gedrag (het probleem) om te buigen naar een kans. Omdenken is een manier van denken waarbij je gedrag van kinderen niet ziet als een probleem dat weggewerkt moet worden, maar als een feit waarmee je nieuwe mogelijkheden kunt creëren. Buig bijvoorbeeld 'lastig gedrag' om door lastige kinderen om hulp te vragen. Benadruk hun talenten en sterke eigenschappen (geef ze autonomie). Dan verdwijnt hun lastige gedrag, omdat je ze in hun kracht laat zijn (competent laat voelen).

Hoe denk jij om?

Op de iedere vestiging is in de Nanny ruimte het boekje '**Omdenken is stom**' van **Berthold Gunster** aanwezig ter inspiratie om anders naar problemen te kijken. Het besef dat ongewenst gedrag van een kind misschien meer jouw probleem is dan dat het werkelijk een probleem is, neemt het probleem niet direct weg (voor jou). Maar hierdoor zal je stressniveau wel dalen en kan je het probleem beter relativeren, waardoor jouw stemming en de sfeer verbetert! Denk hierbij aan een kind dat bijvoorbeeld enorm treuzelt bij het naar buiten gaan, waardoor jij het als probleem ervaart dat de hele groep hierdoor korter kan buitenspelen. Op zich vervelend voor de groep, maar uiteindelijk gaat het om de kwaliteit (gezellig met elkaar naar buiten) en niet om de kwantiteit (bozig/ gestresst wat langer met elkaar naar buiten).

Er is meer aan de hand

Bij de benadering van ongewenst gedrag van een kind, gaan we er in dit protocol vanuit dat er geen medische oorzaak aan dit gedrag ten grondslag ligt. Als je het vermoeden hebt dat dit wel het geval is, is het wenselijk dat je hierover met de ouders in gesprek gaat.